

1858-05-04

AFSENDER

Elisabeth Jerichau Baumann

MODTAGER

Jens Adolf Jerichau

FAKTA

Dokumenttype:

Brev

Sprog:

Dansk

Dateringsbegrundelse:

Brevet er begyndt den 4. maj 1858 og afsluttes først den 6. maj 1858.

Afsendersted:

London

Afsenderinfo (lakstempel, adresse m.m.):

Alfred Place, Brompton, London

Modtagersted:

København

Modtagerinfo (udskrift, tilskrift m.m.):

København

Omtalte personer:

Prins Albert af Storbritannien

Dronning Victoria af Storbritannien og Irland

Niels Birch

Nicolai Gottlieb Blædel

Fanny Dasent

George Dasent

Carl Joachim Hambro

Agnete Jerichau

Harald Jerichau

Line Jerichau

Louise Jerichau

Thorald Jerichau

Edwin Landseer

Marianne Skerrett

Carl Edvard van Dockum

David Wilke

Arkivplacering:

Det Kongelige Bibliotek

DOKUMENTINDHOLD

Elisabeth Jerichau Baumann har fundet et nyt sted at bo i London og begynder nu at berette om sine indtryk af byen, herunder oplevelsen af dronning Victorias optog gennem byen og mødet med kunsten i Marlborough House, hvor The Vernon Collection er ophængt. Brevet er påbegyndt tirsdag den 4. maj og afsluttet torsdag den 6. maj 1858.

TRANSSKRIFTION

d 4de Mai 1858

11. Alfred Place¹ Brompton/det er min Adresse

Min elskede Adolf!

Nu er det værreste overstaaet. Jeg er flyttet fra det afskyelige Hotel=Hul ind i et nydeligt komfortabelt Bolig i Brompton². Saa hyggeligt og propert at det ikke kun danner den størst mulige Modsætning til mit ligesaa dyre tidligere Opholdsted, men tillige forener Alt hvad der er nødvendigt og øn[s]keligt for mine noget vanskelige Forhold i London. Blomstrende Frugttræer, Jasmin og Syrenernes Vellugt i den lille Have er yndige. Der er saa stille og saa graziøst inden mine Vægge. Jeg føler kun eet Savn, et Savn som Du gjetter, som Du deler, skjønt i mindre Maal vistnok end Din trofaste Hustru. Dit og Børnenes Portraitter har nu en forøget Værdi for mig. Ingen af dem har lidt det mindste paa Reisen som Du jo frygtede. Du frygter efterfor meget min egen elskede Mand, men Du har neppe frygtet for, og forestilled Dig at jeg nogensinde kunde have følt mig saa ulykkelig som jeg gjorde igaar. Idag tør jeg nok tilstaae Dig det, thi hiin Stemning er nu igjen heelt over, men havde Du kunnet seet mig i den mørke Krog i det mørke uhyggelige urene Værelse paa 3die Sal med Udsigten over disse 1000de City Skorsteene som dannede den lidet opbyggelige Udsigt, og opfyldte Værelset med Kuldamp, havde Du seet mig der hulkgrædende, Hjertet saa fuld af Længsel og Legemet og Aanden saa træt ved i mange Timer at have færded forgjæves frem og tilbage i denne umaadelige Bye, blandt denne frygteligelige Vrimmel af travle, ligegyldige, ussle, skidne, forvorne, ved Udselhed, Sult og Laster udmattede Mennesker, thi alle disse her betegnede Egenskaber seer man afvekslende udprægede af - Massen der fylder - overfylder Gaderne - det Bedste (ligesom ofte ogsaa det Frygtligste) gjemmes jo i hvert Hjem - havde Du seet mig gjentager jeg, saa vilde Du godt have forstaaet at jeg med Rette leed meget. Jeg kunde give meget for, om Du nu kunde see mig tilfreds og rolig tiltrods for Savnet efter Dig og vores elskelige Børn, siddende i det smukke ("neice"³ og "neat" betegner det bedst) Drawing-room som kun ved klare Gardiner

er skillt fra Sitting-room. Alt dufter af Reenhed. Skulde jeg ikke faae anden Leilighed til at udstille Billederne, saa er her den bedste Plads dertil. I overmorgen kommer Skibet med Huusandagten⁴ hertil, paa Løverdag gjør jeg alle Visiter i en Brougham⁵, om Søndagen spiser jeg hos Hambro⁶ (det er en Aftale) fra Mandag af venter jeg Besøgene, og hvad der kan følge. Jeg haaber paa et godt Resultat – maaskee at jeg bliver skuffet – men naar man venter under behagelige Forhold saa bliver Ventetiden ei saa slem end det ellers vilde være Tilfældet.

[2] Nu vil jeg ogsaa sige Dig hvad jeg har at betale. 3 Guineas om Ugen indbefattede Alt, The og Vadsk undtagen, og naar jeg ikke spiser hjemme saa fraregnes der for hver Dag 2 ½ Shilling eng: Konen i Huset er en meget net anstændig (næsten for godt klædt gift Kone af Middelstanden) har paataget sig alletider at klæde mig paa, og at aabne Døren for mine Fremmede naar Pigen er beskæftiget i Køkkenet og følgelig ei godt nok i Tøjet. I denne Henseende har jeg igen havt Lykken med mig. Jeg har 3 meget elegante Værelser Soveværelse, Drawing og Sitting Room, uden Middag koster Boligen 2 Guineas. Jeg synes at Du vist ogsaa synes rigtigst at jeg ikke har sparet paa 10 Sh: om Ugen for at faae Boligen rigtig passende. Det var jo vor Aftale, ei at gjøre Economi i denne Retning. Jeg kunde have faaet et Bolig paa to Værelser for 1 ½ Guine om Ugen, men der var ikke Sammenligning i nogen henseende, heller ikke til Beliggenheden og Middag kunde jeg ikke faae med noget andet Sted end her. 2 andre Boliger som Hambros Comtoirchef⁷ har forhørt sig om i Brompton bestod kun i to smaae ubetydelige Værelser til 2 Guineas om Ugen, og Middag kunde der heller ikke være Tale. Med eet Ord jeg troer forvist at have skudt Papagøjen, og liggner de senere Resultater dette, saa vil jeg være glad ved at stole paa Ordsproget. Naar Enden er godt er Alt godt, og "Was lange währt, wird gut." – Og nu God Nat min kjæreste Ven. Den bedste Skat som jeg ejer i Livet! Kyss Børnene fra deres trofaste Moder. Det er den første Nat hvortil jeg glæder mig, siden jeg er borte fra Dig. Gud holde sin Haand over Dig og vores elskede søde Børn God Nat Lev vel min kjæreste Adolf! Kyss Børnene fra deres Moder og bed dem alle fra mig at være meget artige. Fra de ældste 3 venter jeg paa Smaabreve, men ret smukt skrevne. Hils vores kjære Line⁸ ret hjertelig fra mig. Jeg kysser Dig i Tanken og er din trofast hengivne Hustru Elisabeth Jerichau født Baumann.

den 5te Maj 1858. Gjem disse engelske Breve kjære Adolf da de maaske vil med Tiden kunde faae en blivende Interesse. – Nu er Alt pakked ud og ordned kun mine Billeder – Hovedsagen – thi jeg er jo overflødig i London naar disse mangler, er ei endnu kommne, skjønt de allerede er i London.

Inden iaften venter jeg dem, og paa Fredag gjør jeg de første Visiter. Jeg er ikke vel idag, har Mavepine, og tynd Mave, og er saa svimmel at jeg neppe kan holde mig oppe, det kommer ved Forandringen af Vandet og Luften og Levemaaden. Dog vennes man jo snart dertil. Du kan ikke troe hvor venligt, solvarmt og smilende Alt er omkring mig. Dit, Titis⁹ og Thoralts¹⁰ Portraitter¹¹ er mig en stor Glæde. I gaar Aftes udbad jeg Guds naadige Velsignelse over Dig over Børnene og over mit Forehavende. Jeg saa Jer Alle i Tanken, saa levende, saa kjærligt saa elskeligt vare i Alle. Jeg saa Børnene Alle

[3] sove saa trygt, hver af dem som de plejer, vor kjække flinke Visemoer¹² med det yndige moersomme Profil paa den hvide Pude, vor yndige Titi⁹ med de blonde Lokker og de byttede¹³ Arme og rosenrøde Kinder. Marie¹⁴ saa alvorlig og rolig i Søvn som hun er ustyrlig om Dagen. Jaski¹⁵ med sin kjære bløde Pattermund og de varme Kinder, og vor elskede Thorald med sit brune Haar liggende bortvendt fra Verden, som Du siger, de bløde Hænder liggende saa fromt over Brystet. Ogsaa Dig saa jeg Du kjære trofaste Ven, rolig sovende, alene – ikke alene, thi mine kjærlige Tanker dvælede hos Dig. Gud velsigne Jer og holde sin Haand over Jer til vi snart sees igjen! – Jeg skriver omhyggelig for at lette Læsningen af mine Breve. Skjøndt Du ellers ei holder af at læse lange Breve, saa haaber jeg dog, Du gjør en Undtagelse med disse. Det letter mig at udtale mig brevlig, det er ligesom jeg samtale med Dig, Du faaer et Indblik i min daglige Stemning, som jo er afvekslende som Livet selv, snart trykket snart glædesfuld. Tag ikke for megen Notits af naar jeg klager, Thi Du veed jo hvor hurtigt igjen Bedrøvelsen eller Ildebefindendet er ovre hos mig – men bliv heller ikke kjed deraf. Thi det er jo den man elsker meest som især betroes Klagen, dette er dens Forrettighed, og en smuk Forrettighed, da den dog indeholder det Gode, at den meddelte Klage og Sorg har mistet sin Braad.

Den 5te om Aftenen. Jeg er gudskeloved fuldkommen vel igjen. Naturen har som sædvanlig hjulpet sit gamle Kjælebarn (jeg mener mig selv - derved.) Det var en broget og meget interessant Dag i dag. Kl 1, - opfordrede min venlige Vertinde mig at følge med hende og hendes Mand, som paa Engelsk bød mig Armen paa Gaden, at see hele Aristokratiet kjøre til Dronningens "Drawingroom"¹⁶ store Ceremony. Hvem som ikke har seet denne Mylder af glædestraalende Mennesker af alle Classer (undtagen den højeste Adel som drog igjennem Gaderne i deres Statsequipager¹⁷), kan ikke gjøre sig et Begreb om dette opløftende Syn af en stor Nation taget i begge Betydninger, der er stolt af sit Kongehuus. Tænk Dig Hydepark paa den anstændigste og behageligste

Maade opfyldt af velklædte som oftest fashjonable Mennesker, holdt i Orden ved deres egen Takt og Politimændenes artige "please", "Sir please Ladies go on" eller "please to retire Sir". Tænk Dig denne storagtede Staffage i denne deilige Park, hvor ethvert Græshalm ethvert frisk udsprungne Blad dufter foraarsagtig. Buckingham¹⁸ og St. James Palace som alvorlig stolt Baggrund, festlig smukket¹⁹ med vajende Faner, tænk Dig et uoverseelig Tog af brillante Equipager med puddrede Kudske og 3-4 dito Tjenere i de riigeste Rococolivreer²⁰ enhver med et stort Bouquet af kostbare duftende Blomster ved Brystet, og i Equipagerne, det "most exquisite" som England ejer af Riigdom Rang og Skjønhed – jeg har virkelig aldrig nogensinde i Livet seet saa deilige Quinder som ved denne Leilighed, tænk Dig som Højdepunkt af al dette, Dronningen²¹ og Prinds Albert²² i den forgylde Gallaequipage med 2 Kudske og Laquajer i Guldlivree (middelalderlig Costume) Hestene bedækkede med Guld og kornblaae Silkestads; lignende Hofvogne med de højeste Hoffolk, Damer og Herrer, og tilsyvende og sidst, det som jeg syntes var det meest mageløse, Dronningens Livgarde til Hest (Line burde have seet dem) Mænd af en Skjønhed som er ganske uden Lige! af den herrligste Holdning og i den deiligste Ridderdragt, og Musikkorpset i Middelaldernde Costumer af Guld og Rødt (ligesom Herolderne²³, saa at man troer at opleve Sheakspeares²⁴ pragtfulde Skuespil, og Du kan faae et lethenkastet Omrids af det Skue som blev mig til Deel idag. Derfra gik jeg med Taylors (saa hedder min Vært og Værtinde) i Malbrough House²⁵ og husker jeg neppe at have seet mere interessante og med den største Finesse gennemførte Billeder, end jeg havde

[4] Lejlighed at beundre der, det var frem for andre "a Lady School"²⁶ by Watkins²⁷ to Billeder af Landseer²⁸ forestillende "high and low Life" ved to Hunde Representanten for "low life"²⁹ er en simpel tyk velnæred Køter der meget velbehagelig med halvtillukkede Øjne, lige saa humoristisk som simpel sidder ved Siden af en Klods hvorpaa [a] Kjødet plejer at blive parteeret hos Slagterne, "high life"³⁰ forestiller en fin Mynde, der kjeder sig øjensynlig midt i sine elegante Omgivelser. Wilkie³¹ er lige saa mesterlig saa fortrinlig som disse to andre Mestre. Man faaer en ganske anden Idee om engelsk Konst ved at see disse store engelske Mestre end ved at see de moderne engelske Malere, som dog i Portraitfaget ere udmærkede. Hvad der ogsaa usigelig har interesseret mig, var at iagttage hvor forskjellig disse Mestres Opfattelse af Farve og Belysning er fra - andre Nationers Mestre. Aldrig har jeg seet saa megen Gjennemsigthed af Choloritet baseret paa saa megen Natur, og saa meget Individualitet givet med saa meget Finesse og Naivitæt som hos Watkins og Wilkie. Jeg

sætter disse Mestre i visse Henseender over de gamle Hollændere, fordi de ere lige saa sandrue, og dog har mere Skjønhedsbestræbelse og er ikke saa bruune som flere af de gamle Mestre f Ex Teniers³² og Ostade³³. Jeg vilde meget glæde mig, med Dig at kunne gjenneengaae og se disse Konstskatte. Jeg opsøgte derpaa igen vor Minister³⁴, som er meget forekommende³⁵, derpaa spiste jeg en udsøgt god engelsk Middag i mit eget lille Sittingroom, bagt Fisk (Tunge) Mutton chops³⁶ med Kartoffler og Blomkaal og Rhabarberpie, alt fortrinlig tilberedt, alt for meget og alt for godt for de 2 ½ Sh: Du eller 2 af Børnene kunde tillige med mig have spist sig mætte deraf. Efter middag besøgte Hambro mig, jeg skulde tage meget feil, om han overhovedet skulde tænke paa at købe Noget somhelst dog kommer Tid kommer Raad, maaskee han naar Billederne først ere opstillede kjøber imod sin Villie. Han talte til mig igen om, at han i Tidens Løb vil bestille hos Dig Død, og Opstandelse til sin Kirke³⁷. Paa Søndag er jeg i Putney³⁸, Du seer mit Ordsprog er "Klog som Snogen uden falsk som Duen" og udholdende er jeg ogsaa, derfor har jeg Grund at haabe det Bedste, og skulde endelig Alt slaae feil – Herre Gud – saa er jo Ulykken heller ikke saa stor, Jeg kommer i hvert Tilfælde hjem riig paa - Erfaring og paa herrlige friske Indtryk, skulde jeg end komme hjem - fattigere paa et Par Hundrede Daler end da jeg forlod Danmark. – Finder Du det er letsindig tænkt? Bedre letsindig end tungsindig, det sidste gør sig ofte nok gjældende i Livet. – Hos Dassent³⁹ var jeg for en Time siden, han var ikke hjemme, kun Konen⁴⁰ og Børnene, jeg maatte drikke Thee hos hende, hun var hjertelig og venlig, de ere lige saa glade over Islænderinden⁴¹, som Hambro for Titi⁴², men at skrive mig dette, det kunde de ikke overkomme synes jeg, og synes jeg at dette er noget "quite peculiar" Du kan troe jeg snakker Engelsk, saa det staar efter, men nu God Nat igjen, kjære gode bedste Ven paa Jorden! PS: Anskaf Dig en Lector⁴³, Blædel⁴⁴ om Du vil og kan – ifald det trætter Dig at arbejde Dig igjennem disse mange Linier, men glem endelig Brevene omhyggelig da de danner et Dagbog som vil være en interessant reminiscence⁴⁵ om London. Jeg haaber som ham der betaler sit Lod at vinde til sidst, og at Enden bliver god.

Saa daarlig dette lyder og lader saa er det dog ikke saa slemt this Miss Mariane Scerrett⁴⁶, Dronningens Lectrice⁴⁷, den eneste jeg fandt hjemme idag, lovede mig med trolig Vished at, mine Billeder vilde som sidste Gang⁴⁸, blive seet af Dronningen i Buckingham Palace.

Den 6te Maj.

Fra Dør til Dør jeg kjørte og gik

Blev venlig modtaget med Buk og med Nik

Af Tjeneren i Døren, heel velklædt og tyk
I Gallalivree og med puddred Paryk
"They are not at home" og "please call again"
Det koster ti Shillings, min kjereste Ven
Og ti Shillings her, og ti Shillings der,
Jeg maatte betale for den blotte honeur⁴⁹

Slutteligen endnu den kjærkommne Efterretning, at der ei mere betales
Told for Rammer og Billeder, siger Hambroes Comtoirchef, og da jeg paa
Dampskibet for den mindre Kasse ingenting havde at betale, troer jeg at
det virkelig saaledes forholder sig. Birks⁵⁰ Brev til Hambro har jeg ikke
faaet med. Men siig ham kun at jeg i hvert Tilfælde ej vil overlevere det
inden 4-5 Uger ellers kunde jeg let staae os selv i Lyset med vores
Anliggender. Lev vel.

De fleste af mine andre Introduktioner⁵¹ vil jeg give af paa Torsdag og
Mandag, med fuld Vished om at træffe mine høje Protektorer da jeg hos
Tjenerne har erfaret Dag og Time hvor de modtager.

Her vil jeg slutte Brevet, for at Du ikke alt for længe maae vente paa
Efterretningen om at jeg i enhver henseende har det meget bedre end før.
Jeg har jo endnu en Deel til gode kun "patienza".

¹ Alfred Place lå centralt i nærheden af South Kensington Museum, der åbnede i 1857 og som i 1909 ændrede navn til Victoria and Albert Museum. Alfred Place skiftede i øvrigt senere navn til Alexander Place.

² Var et kvarter i London, hvor en række forfattere, skuespillere og musikere slog sig ned

³ nice (engelsk).

⁴ Jerichau Baumann udstillede den allerede omtalte version af sin Husandagt (se brev af 1858-05-03) fra Nottingham på Royal Academy, mens en anden version ankom, lettere forsinket, med skib til London fra København

⁵ Hestetrukken vogn, ofte med et fremadrettet sæde og udkig gennem forrude. Opkaldt efter den skotske jurist lord Brougham (1778-1868), der opfandt vogntypen i 1838-39. Brougham'en blev en ofte anvendt hestetrukken hyrevogn i London.

⁶ C.J. Hambro

⁷ kontorchef

⁸ Line Jerichau

⁹ Agnete Jerichau

¹⁰ Thorald Jerichau

¹¹ Jerichau Baumann medbragte ofte portrætter af børnene og ægtemanden på sine rejser. Disse udstillede hun enten i sine lejede værelser, på Royal Academy eller på et af de kommercielle gallerier, som hun efterhånden blev tilknyttet i London.

¹² Louise Jerichau

¹³ buttede

¹⁴ Marie Jerichau

¹⁵ Harald Jerichau

¹⁶ En tilbagevendende royal begivenhed, der under Dronning Victoria blev afholdt i St. James Palace, hvor majestæten undersætter havde mulighed for at præsentere sig selv. Præsentationen var dog kun forbeholdt visse samfundsgrupper, fx havde borgerlige og fraskilte ikke adgang. I dronningens dagbog følgende noteret for 5. maj 1858: "Early Luncheon & to St. James's for a Drawing Room, - 260 presentations."

¹⁷ Stadsekvipager, herskabeligt hestetrukket køretøj med kusk.

¹⁸ Buckingham Palace

¹⁹ smykket

²⁰ Livré er en tjenerdragt med frakke, knæbukser, strømper, hat og sko, båret af kongelige lakajer og herskabstjenere. I denne anledning er dragten i rokokostil.

²¹ Dronning Victoria

²² Prins Albert

²³ Embedsmand oprindeligt knyttet til riddervæsenet, der fungerede som ceremonimester, budbringer, turneringsleder o.l.

²⁴ William Shakespeare

²⁵ Marlborough House blev i 1711 skabt af den engelsk arkitekt Christopher Wren. Fra 1817 blev palæet benyttet af det engelske kongehus og inden kronprins Edwards (1841-1910) overtagelse af stedet i 1863, husede bygningen en årrække kunstsamlingen the Vernon Collection.

²⁶ Af kataloget over samlingen fremgår det, at titlen var A Dame School og kunstnerens navn Thomas Webster. The Vernon Collection bestod primært af en række britiske kunstneres værker, der var blevet skænket landet i 1847 af samleren Robert Vernon.

²⁷ Thomas Webster

²⁸ Edwin Landseer

²⁹ Edwin Landseers to malerier High Life og Low Life, begge malet 1829, findes på Tate Gallery, London.

³⁰ Edwin Landseers to malerier High Life og Low Life, begge malet 1829, findes på Tate Gallery, London.

³¹ David Wilke

³² David Teniers

³³ Adriaen van Ostade

³⁴ Carl Edvard van Dockum

³⁵ I betydningen 'imødekommende'.

³⁶ Mottun chops er koteletter, udskåret fra får.

³⁷ C.J. Hambro erhvervede i 1852 Milton Abbey, dvs. klosterkirken med tilhørende gods, adskillige tønder land (8000 acres) og fire landsbyer, beliggende i Dorset, godt 160 km sydvest for London

³⁸ Putney ligger nær Roehampton, så formentligt er der tale om besøg på C.J. Hambros andet og mindre landsted sydvest for London.

³⁹ George Dasent

⁴⁰ Fanny Louisa Dasent

⁴¹ Portræt af en islænderinde som EJB medbragte til London og fremvist i sin private indkvartering i Brompton. Maleriets nuværende opholdssted er ikke identificeret

⁴² Portræt af Titi, hvor datteren Agnete (også kaldet Titi) var model og iført egnsdragt fra Amager. Maleriet blev omtalt som Det lille Amagerhoved.

⁴³ En lektor kan betyde 'en person, der læser op'.

⁴⁴ Nicolai Blædel

⁴⁵ 'reminiscens' i betydningen 'erindring' eller 'minde'.

⁴⁶ Marianne Skerrett

⁴⁷ lektrice, i betydningen 'kvindelig oplæser'

⁴⁸ I sommeren 1852 besøgte Jerichau Baumann London for første gang med Jens Adolf Jerichau, da han skulle færdiggøre en version af skulpturgruppen Panterjægeren til C.J. Hambro. Til lejligheden medbragte hun et anbefalingsbrev fra den danske enkedronning Caroline Amalie, hvilket sikrede hende audiens hos dronning Victoria. Efterfølgende blev hendes malerier på dronningens anmodning hentet til Buckingham Palace for der at blive besigtiget.

⁴⁹ Der var uskreve regler, når man besøgte de fornemme engelske huse, for det var sædvane at give drikkepenge til tjenestefolket, herunder den footman, der åbnede døren eller butleren, der annoncerede besøget.

⁵⁰ Niels Birch

⁵¹ Introduktionsbreve blev anvendt som præsentation af en given person, gerne brevets bærer, og det var skrevet af en indflydelsesrig fælles bekendt, hvilket lettede vedkommendes adgang til bestemte kredse.

